

Analysis of Strategic Themes in the Iran General Policies: Application of Framework Analysis in Policy Research

Mohammad Sheikhzadeh

Corresponding Author, Assistant Professor, Department of Business, University of Bojnord, Bojnord, Iran. m.sheikhzadeh@ub.ac.ir

Zahra Nikkhab-Farkhani

Assistant Professor, Department of Business, University of Bojnord, Bojnord, Iran. znikkhab@ub.ac.ir

Abstract

The purpose of this study is to extract the strategic themes and the predominant approach in the general policies of the Islamic Republic of Iran, announced by the Supreme Leader. In this policy research, 37 general policies were selected and analyzed. To analyze strategic themes, a basic codebook was developed based on the strategic management literature and research objectives. Then, the text of general policies was read several times and the strategic themes considered in the policies were counted using the thematic analysis method based on the codebook school. Using the thematic framework analysis, the general policies were analyzed in three thematic frameworks, including the strategic aspect, the core issue, and the prevailing approach. A total of 1413 policy codes were extracted, which were categorized in their strategic aspects in terms of goal, strategy, tactics, and law. The results of the analysis through using qualitative analysis software NVivo 12 show that the aspect of about 60% of policies is goals and strategies and the aspect of about 40% of them is tactics and law. About 75% of the policies are related to economic issues and 60% of the policies are focused on science and technology. Also, about 40% of the total content of policies is economic issues and about 30% of them are general, cultural, and social issues in equal proportions. The predominant approach of about 40% of policies is problem identification and solution, and the approach of about 40% of them is to seize opportunities. The approach of about 20% of general policies is crisis prevention and resolution. Finally, suggestions and guidelines for reviewing general policies are provided.

Keywords: *Policy Research, General Policy, Policy-Making, Thematic Analysis, Framework Analysis*

واکاوی مضامین راهبردی در سیاست‌های کلی نظام: کاربرد چارچوب مضمون در سیاست‌پژوهی^۱

محمد شیخ‌زاده

نویسنده مسئول، استادیار گروه مدیریت بازرگانی، دانشگاه بجنورد، بجنورد، ایران
m.sheikhzadeh@ub.ac.ir

زهره نیکخواه فرخانی

استادیار گروه مدیریت بازرگانی، دانشگاه بجنورد، بجنورد، ایران znikkhah@ub.ac.ir

چکیده

هدف از انجام این پژوهش، استخراج مضامین راهبردی و الگوی حاکم بر سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران ابلاغی مقام معظم رهبری است. در این سیاست‌پژوهی ۳۷ عنوان از سیاست‌های کلی نظام انتخاب و تحلیل و برای تحلیل مضامین راهبردی، نخست یک کتابچه کد اولیه بر اساس ادبیات مدیریت راهبردی و اهداف پژوهش تدوین شد. سپس متن سیاست‌های کلی چندین بار بازخوانی و مضامین راهبردی مورد توجه در سیاست‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون مبتنی بر مکتب کتابچه کد احصا شد. با استفاده از رویکرد چارچوب مضمون، سیاست‌های کلی نظام در قالب سه چارچوب مضمونی شامل ماهیت راهبردی، موضوع اصلی و رویکرد حاکم تحلیل شدند. در مجموع ۱۴۱۳ کد سیاستی استخراج شد که به لحاظ ماهیت راهبردی در قالب هدف، راهبرد، تاکتیک و قانون دسته‌بندی شدند. نتایج تحلیل سیاست‌ها با استفاده از نرم‌افزار تحلیل کیفی NVivo 12 نشان می‌دهد، ماهیت حدود ۶۰ درصد از سیاست‌ها، هدف و راهبرد و ماهیت حدود ۴۰ درصد از آنها تاکتیک و قانون است. در حدود ۷۵ درصد از سیاست‌ها به موضوعات اقتصادی و در ۶۰ درصد از سیاست‌ها به علم و فناوری پرداخته شده است. همچنین حدود ۴۰ درصد کل محتوای سیاست‌ها را موضوعات اقتصادی و حدود ۳۰ درصد آنها را موضوعات عمومی، فرهنگی و اجتماعی به نسبت مساوی تشکیل می‌دهد. رویکرد غالب حدود ۴۰ درصد از سیاست‌ها، شناسایی و حل مساله و رویکرد حدود ۴۰ درصد دیگر از آنها بهره‌گیری از فرصت‌هاست. رویکرد حدود ۲۰ درصد از سیاست‌های کلی نیز پیشگیری و حل بحران است. در پایان پیشنهادات و رهنمودهایی برای بازنگری در سیاست‌های کلی ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: سیاست‌پژوهی، سیاست کلی، سیاست‌گذاری، تحلیل مضمون، تحلیل چارچوب، تحلیل کیفی، کتابچه کد، راهبرد، تاکتیک، قانون

تاریخ دریافت: ۹۹/۱۱/۰۵ تاریخ بازبینی: ۹۸/۱۱/۱۴ تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۲/۰۵

فصلنامه راهبرد، دوره ۲۹، شماره ۹۷، زمستان ۱۳۹۹، صص ۵-۲۴

مقدمه

همه کشورها برای تحقق اهداف توسعه ملی دست به تدوین چشم‌انداز ملی، فراسیاست‌های ملی، سیاست‌های ملی، راهبردهای ملی و ... می‌زنند. به عبارتی هر کشوری در جهت پیشرفت راهبردی خود دارای بسته اصلی سیاست‌های کلان و سیاست‌های عمومی کشور و راهبردهای مدیریتی کشور است (دانایی فرد، ۱۳۸۸، ص. ۶).

هنگامی که این سیاست‌ها از سوی مرجع ذی‌صلاح قانونی و ناظر به تمام ارکان حکومت صادر شده و در رابطه با کلیت نظام باشند، به آنها «سیاست‌های کلی نظام» اطلاق می‌شود، که براساس آن قوه مجریه و قوه مقننه در ابعاد مختلف در ضمن برنامه پنج‌ساله و نظیر آن و همچنین قوه قضاییه و سایر ارکان حکومت سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری می‌کنند (شریعتی، ۱۳۸۰، ص. ۱۴۴-۱۴۵). لذا سیاست یا خط‌مشی عمومی که در علم مدیریت مطرح می‌شود، مفهومی بسیار گسترده‌تر از «سیاست‌های کلی نظام» است؛ زیرا خط‌مشی یا سیاست عمومی هم یک سازمان دولتی کوچک و هم نهادهای دولتی بزرگ را شامل می‌شود. اما منظور از سیاست‌های کلی نظام در علم حقوق، آن دسته از سیاست‌هایی است که جهت‌گیری‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران در ابعاد گوناگون در برگیرد. (غلامی & بهادری جهرمی، ۱۳۹۲).

چارچوب کلی و جهت‌گیری حرکت کشور در همه عرصه‌های حکومت از طریق سیاست‌های کلی نظام، به موجب بند اول از اصل یکصد و دهم قانون اساسی از سوی مقام معظم رهبری تعیین می‌شود و این سیاست‌ها، اصول و اهداف نظام را با وظایف دستگاه‌ها و نهادهای حکومتی پیوند می‌دهند. هدف اصلی این

سیاست‌ها نیز ایجاد انضباط در کشور و تعیین هندسه کلی نظام است. (غلامی & بهادری جهرمی, ۱۳۹۲).

به طور کلی بند یک مصوبه مورخ ۱۳۷۶/۱۰/۱۳ مجمع تشخیص مصلحت نظام «[سیاست‌های کلی] برای تحقق آرمان‌ها و اهداف، پس از مجموعه آرمان‌ها قرار می‌گیرند و حاوی اصولی هستند که آرمان‌ها را به مفاهیم اجرایی نزدیک می‌کنند و آن سیاست‌هایی هستند که در درون نظام عمل می‌نمایند، اعم از قوای سه‌گانه، نیروهای مسلح، صداوسیما و همچنین نیروهایی می‌باشند که در درون جامعه کل فعالیت دارند». (اسماعیلی & منصوریان, ۱۳۹۱)

در تعریف دیگری، سیاست‌های کلی نظام مجموعه‌ای از جهت‌گیری‌ها و راهبردهای کلان برای تحقق اهداف نظام و قانون‌اساسی در دوره‌ی زمانی مشخص معرفی شده است (انصاری, ۱۳۸۵) و بیانگر آن دسته از خط‌مشی‌های کلان کشور است که بر اساس بند ۱ اصل ۱۱۰ قانون‌اساسی، توسط مقام رهبری پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام در راستای تحقق قانون‌اساسی و با رعایت مصالح عمومی تعیین و ابلاغ می‌گردد. (کعبی & فتاحی زفرقندی, ۱۳۹۵).

طبق اطلاعات ثبت شده در پایگاه اطلاع‌رسانی مجمع تشخیص مصلحت نظام^۱، ۵۴ عنوان سیاست کلی نظام در موضوعات و بخش‌های مختلف از سال ۱۳۷۲ تا پایان سال ۱۳۹۸ تهیه و منتشر شده است. با توجه به اینکه این سیاست‌ها طی ۲۵ سال و به مرور تهیه و ابلاغ شده است، به نظر می‌رسد برخی موضوعات خاص (مانند علم و فناوری) در چندین سیاست کلی مختلف مورد توجه قرار گرفته باشد و هم‌پوشانی‌هایی در برخی از این سیاست‌ها وجود داشته باشد. لذا تحلیل یکپارچه سیاست‌های کلی با رویکردی راهبردی، نظام‌مند، جامع و کل‌نگر ضروری به نظر می‌رسد. در این پژوهش تلاش شده است، سیاست‌های کلی نظام با هدف شناسایی مضامین کلان و راهبردی مورد واکاوی قرار گیرد و زمینه مناسبی برای بازنگری و نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی نظام فراهم شود.

با عنایت به صدور بیانیه گام دوم انقلاب توسط مقام معظم رهبری و همچنین

1. <http://maslahat.ir/index.jsp?fkeyid=&siteid=3&pageid=402>

تنوع سیاست‌های کلی نظام و طرح مسائل نوظهور در جامعه، رصد و بازنگری این سیاست‌ها امری ضروری به نظر می‌رسد. شناسایی مسائل و مضامین مورد توجه در سیاست‌های کلی نظام در حوزه‌های مختلف و استخراج الگوی کلان حاکم بر این سیاست‌ها و شناسایی هم‌پوشانی‌ها و خلأهای احتمالی می‌تواند به بازنگری در این سیاست‌ها در آغاز گام دوم انقلاب با توجه به شرایط پیش‌روی کشور کمک کند.

هر پژوهشی با توجه به اهداف آن شروع می‌شود و ادامه می‌یابد و شناسایی اهداف کاربردی و متناسب، نقطه آغاز یک پژوهش غنی و کاربردی است. در همین راستا پژوهش حاضر به دنبال تحقق اهداف زیر است:

شناسایی و تحلیل سیاست‌های کلی نظام بر حسب ماهیت راهبردی سیاست (هدف راهبردی، راهبرد، تاکتیک و قانون)

شناسایی و تحلیل سیاست‌های کلی نظام بر حسب موضوع سیاست (اقتصادی، علمی و فناوری، فرهنگی و اجتماعی، سیاسی و اداری و ...)

شناسایی و تحلیل سیاست‌های کلی نظام بر حسب رویکرد غالب سیاست (شناسایی و حل مساله، بهره‌گیری از فرصت، پیشگیری و حل بحران)

به طور کلی این پژوهش به دنبال پاسخ به این سوال است که چه موضوعات و مضامین راهبردی در سیاست‌های کلی نظام مورد بررسی قرار گرفته‌اند و رویکردهای غالب در سیاست‌های کلی نظام چیست؟

۱. پیشینه پژوهش

هر چند رشته سیاست‌گذاری برای اولین بار در آثار «لاسل» و «لرنر» مطرح شده است اما توسعه و نهادینه شدن آن در دانشگاه‌های غربی در اواسط دهه شصت آغاز شد و زمینه را برای ارتباط میان علوم سیاسی و سایر رشته‌های علوم اجتماعی، مانند اقتصاد، جامعه‌شناسی، تاریخ و فلسفه به‌منظور شناخت و بهبود سیاست‌گذاری‌ها فراهم کرد (اشتریان، ۱۳۸۶، ص. ۱۳). سیاست‌گذاری که از آن به عنوان تنظیم خط‌مشی عمومی نیز یاد می‌شود از جمله مفاهیم میان‌رشته‌ای است که بیشتر در علم مدیریت و تا حدودی در علوم سیاسی به آن پرداخته می‌شود. (طهماسبی و همکاران، ۱۳۹۶)

ادبیات علم سیاست مملو از تعاریف مختلف و متعدد خط‌مشی عمومی است. تقریباً هرکسی که در موضوع خط‌مشی مطلبی نگاشته تعریفی نیز از خط‌مشی ارائه داده است (دانایی فرد، ۱۳۸۸). نتیجه اینکه تعریف خط‌مشی عمومی به روشنی کار ساده‌ای نیست و ارائه تعریفی جامع و مانع و همچنین مورد توافق برای مفهوم خط‌مشی‌گذاری عمومی به آسانی امکان‌پذیر نیست (الوانی، ۱۳۹۱). به عنوان مثال برخی از تعاریف خط‌مشی و سیاست‌گذاری از منابع مختلف در جدول ۱ ارائه شده است. توماس دای معتقد است «سیاست عمومی عبارتست از آنچه حکومتی انتخاب می‌کند که انجام دهد یا انجام ندهد». طبق این تعریف، سیاست عمومی دارای سه جنبه مهم و اساسی است (Howlett & Ramesh, 2002).

۱- دولت، عامل اولیه و اساسی سیاست‌گذاری است؛ ویژگی اصلی تصمیمات دولتی معتبر و الزام‌آور بودن آن برای شهروندان و تمامی گروه‌های مرتبط است. پس تصمیمات بخش خصوصی، سازمان‌های خیریه، گروه‌های ذی‌نفع، افراد یا دیگر گروه‌های تأثیرگذار حتی سازمان‌های مردم‌نهاد سیاست عمومی به شمار نمی‌روند.

۲- «بی‌تصمیمی» یا «تصمیم منفی» نیز نوعی سیاست عمومی به‌شمار می‌رود زیرا سیاست عمومی، انتخابی اساسی از سوی دولت است که ممکن است شامل انجام‌دادن برخی چیزها در پاسخ به مسئله عمومی یا «انجام‌دادن» کاری در برابر آن باشد.

۳- سیاست عمومی، انتخاب آگاهانه و هوشیارانه دولت‌هاست لذا پیامد ناخواسته تصمیمات دولت، سیاست عمومی به‌شمار نمی‌رود. هر چند اقدامات و تصمیمات دولتی دارای برخی پیامدهای ناخواسته (مفید یا غیرمفید) نیز است. (طهماسبی و همکاران، ۱۳۹۶)

سیاست عمومی از دیدگاه ویلیام جنکینز، مجموعه تصمیمات متعامل بازیگر یا گروهی از بازیگران سیاسی است که باید به صورت قانونی و در حوزه اختیارات بازیگران اتخاذ شده باشد (Jenkins, 1978). جنکینز برخلاف دای، سیاست عمومی را فرایندی شامل برخی اقدامات در نظر می‌گیرد که از زمان احساس مشکل شروع می‌شود و تا ارزیابی اجرای آنها ادامه می‌یابد و صرفاً تصمیم‌گیری نیست (الوانی، ۱۳۹۱).

جدول ۱. برخی تعاریف خط‌مشی و سیاست‌گذاری (محقق)

منبع	تعریف
(اقتداری، ۱۳۶۶)	سیاست‌گذاری از امور مدیریت سیاسی به شمار می‌رود و متکی به اصول مهم برنامه‌ریزی، سازماندهی، نظارت و کنترل است.
(بشیری، ۱۳۸۱)	سیاست‌های کلی حلقه میانی آرمان‌ها و اجراییات هستند و مسائل اجرایی را به آرمان‌ها نزدیک می‌کنند.
(هاشمی، ۱۳۸۶)	سیاست‌گذاری، تعیین، تدوین و ارائه‌ی ضوابطی است که در آن مقتضیات دولت اعمال می‌شود؛ مصالح جمعی از طریق آن تأمین می‌شود و هدف از آن نیز در درجه‌ی اول تثبیت حاکمیت، استقرار نظم و حفظ حدود و ثغور استقلال کشور است.
(اصلی پور & شریف زاده، ۱۳۹۴)	سیاست عمومی عبارت است از سیاستی که از طرف عموم به وسیله حقوق عمومی به وجود آمده است تا به دست اداره امور عمومی به اجرا درآید.
(الوانی، ۱۳۹۱)	خط‌مشی‌های عمومی، اصولی هستند که به وسیله مراجع ذی‌صلاح در کشور وضع شده‌اند و به عنوان یک الگو و راهنما، اقدامات و فعالیت‌های لازم در جامعه را راهبری می‌کنند.
(شریف زاده & معدنی، ۱۳۹۴، ص. ۱۰)	خط‌مشی‌های عمومی جهت‌گیری‌های کلی هستند که چگونگی عمل سازمان‌ها و مؤسسات دولتی را در مقابله با یک مشکل و مسئله‌ی عمومی و به منظور آینده مشخص می‌سازند و معمولاً برای حل آن پدید می‌آیند.
(Anderson, 2014)	خط‌مشی عمومی، سلسله اقدامات هدف‌دار است که توسط فرد یا گروهی از افراد قدرتمند و دارای مشروعیت خط‌مشی‌گذاری، برای مقابله و رفع یک مشکل عمومی شکل می‌گیرد و به عنوان یک انتخاب خاص از میان گزینه‌ها مطرح می‌شود.
(Dye, 2013)	خط‌مشی عمومی آن چیزی است که دولت‌ها انتخاب می‌کنند که انجام دهند یا انجام ندهند.

از آنجا که سیاست‌گذاری، فرایند حل مسئله‌ی عمومی است، می‌توان مراحل سیاست‌گذاری را متناظر با مراحل حل مسئله برشمرد. در جدول ۲ سیاست‌گذاری به پنج مرحله تقسیم شده است که سه مرحله نخست آن از مراحل «تدوین» سیاست عمومی به شمار می‌رود. با پیشرفت مراحل سیاست‌گذاری، قلمرو بازیگران هر مرحله، محدود و محدودتر می‌شود به گونه‌ای که در مرحله تصمیم‌گیری فقط بازیگران مستقیم دولتی نقش ایفا می‌کنند. یکی از ویژگی‌های مشترک در اکثر تعاریف سیاست عمومی این است که تقریباً همه آنها سیاست عمومی را در پاسخ به «یک مسئله عمومی» می‌دانند. از این رو سیاست‌گذاری، یک دانش مسئله‌محور است و هدف نهایی آن حل مسائل عمومی است (Howlett & Ramesh, 2002).

جدول ۲. تناظر فرایند سیاست‌گذاری عمومی و فرایند حل مسئله (طهماسبی و همکاران، ۱۳۹۶)

مراحل سیاست‌گذاری	تناظر با مراحل حل مسئله	بازیگران هر مرحله
دستور کارگذاری سیاست	شناخت مسئله	کل جامعه تأثیرپذیران سیاست
شکل‌گیری سیاست	ارائه راه‌حل‌های پیشنهادی	ذی‌نفعان مستقیم سیاست
تصمیم‌گیری	راه‌حل نهایی	دولت
اجرای سیاست	اجرا و جرح و تعدیل راه‌حل	ذی‌نفعان مستقیم سیاست
ارزیابی سیاست	کنترل و نظارت بر نتایج	بازیگران هر مرحله

اشتریان (۱۳۸۹) در تحقیقی با عنوان «ملاحظات در باب سیاست‌های کلی نظام و توصیه‌های سیاستی برای نظام سیاست‌گذاری در جمهوری اسلامی ایران» استدلال کرده است که سیاست کلی نظام معطوف به فلسفه‌ی سیاسی حکومت و مسائل مهم و استراتژیک است و لذا به امور کلی و هدایتی نظام مربوط می‌شود. این وظیفه بر زمین مانده است و به جای آن، تدوین سیاست‌های کلی برنامه، وجهه همت قرار گرفته است. بر همین اساس، ضروری است که به جای تدوین سیاست‌های پرشمار، برنامه‌ای توسط مجمع تشخیص مصلحت، سیاست‌های هدایتی کلی حداکثر در ده ماده ابلاغ شود و هر سه سال یک‌بار، با توجه به تحولات جهانی، این سیاست‌ها بازبینی و به‌روز شود تا مبنایی برای برنامه چهارساله (و نه پنج‌ساله) هر دولت باشد.

غلامی و جهرمی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «مفهوم، ماهیت و نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی نظام» پس از تحلیل مفهوم و ماهیت سیاست‌های کلی نظام و تبیین مبانی و اهمیت نظارت بر حسن اجرای آن‌ها، شیوه‌ی کنونی نظارت بر حسن اجرای این سیاست‌ها را مورد نقد قرار داده و لزوم بازنگری در شیوه آن را مورد تأکید قرار داده‌اند.

کعبی و فتاحی زفرقندی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «سیاست‌های کلی نظام؛ راهکار ارتقای نظام قانون‌گذاری در نظام جمهوری اسلامی ایران» به بررسی این موضوع پرداخته‌اند که یافتن راهکارهایی در قانون اساسی، به منظور حرکت از نظام حقوقی موجود به سمت نظام حقوقی مطلوب و برآمده از آموزه‌های شریعت، یکی از ضروریات امروز نظام جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود. در این پژوهش با نگاهی به ظرفیت‌های سیاست‌های کلی نظام از جمله جایگاه آن در سلسله‌مراتب قوانین و الزامی بودن اجرای سیاست‌های کلی، از این سیاست‌ها به‌منظور تحقق اجتهاد تنظیمی به عنوان بخشی از مدل قانون‌گذاری مطلوب اسلامی بهره برده است.

طحان نظیف و بکشلو (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان «بررسی و تحلیل گستره و قلمروی نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی نظام» چنین استدلال کرده‌اند که سلسله‌مراتب هنجارهای حقوقی در نظام حقوقی ایران با تأسیس نهاد سیاست‌های

کلی نظام در بازنگری قانون اساسی، دستخوش تغییراتی شده است. چنان‌که امروزه این نهاد حقوقی اثرگذار به عنصری پیش‌برنده و آینده‌نگر تبدیل شده است تا در پس‌تصمیم‌گیری‌های روزمره نهادهای مختلف حقوقی و سیاسی، رویکرد نظام جمهوری اسلامی در خصوص کیفیت آینده‌سازی در حوزه‌های مختلف روشن باشد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که سطوح مختلف تقنینی و البته مراحل اجرایی مشمول نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی خواهند بود.

در جدول ۳، عناوین برخی دیگر از تحقیقات و مطالعات مرتبط با سیاست‌های کلی نظام ارائه شده است. تحقیقی که به واکاوی و استخراج مضامین کلی این سیاست‌ها پرداخته باشد، در بررسی پیشینه پژوهش شناسایی نشد.

جدول ۳. عناوین پژوهشی منتشرشده با موضوع سیاست‌های کلی نظام (محقق)

ردیف	عنوان مقاله	منبع
۱	امکان سنجی نسخ قوانین و مقررات توسط سیاست‌های کلی نظام	(حاجی علی خمه، ۱۳۹۹)
۲	تحلیل نقاط ابهام نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی نظام در فرایند تقنین	(فتاحی & اصلانی، ۱۳۹۹)
۳	آسیب‌شناسی جایگاه ایران در رتبه‌بندی جهانی شاخص انجام کسب‌وکار در راستای سیاست‌های کلی نظام	(بیابانی & پهلوان زاده، ۱۳۹۸)
۴	چارچوب یکپارچه ارزیابی آینده‌محور سیاست‌های کلی نظام ابلاغی مقام‌معظم رهبری مدظله‌العالی با رویکرد مدیریت پروژه	(نیکویه، فضلی، درویشی سه تلانی، & کشاورز ترک، ۱۳۹۸)
۵	ارزیابی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر مبنای سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلی نظام (۱۳۸۸-۱۳۸۴)	(علوی، ۱۳۹۵)
۶	بررسی جایگاه سیاست‌های کلی نظام در دادرسی اداری	(شیرزاد، ۱۳۹۵)
۷	منابع قدرت نرم در سیاست‌های کلی نظام؛ موردکاوی سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران	(قریبی & جعفری، ۱۳۹۵)
۸	سهم سیاست‌های فرهنگی - اجتماعی در سیاست‌های کلی نظام، اسناد بالادستی و قوانین برنامه در جمهوری اسلامی ایران	(بروجردی، ۱۳۹۴)
۹	الگوی راهبردی تأمین امنیت ملی در سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران	(اسمعیلی & بالایی، ۱۳۹۴)
۱۰	دکترین، اهداف و سیاست‌های امنیت نظامی ج.ا.ا بر اساس گفت‌وگوهای ولایت‌فقیه، قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام	(رشیدزاده & علیزاده، ۱۳۹۴)
۱۱	رتبه‌بندی راهکارها و ابزارهای نیازسنجی در تدوین سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران	(دهکردی & پالوچ، ۱۳۹۲)
۱۲	درآمدی بر نقش مجلس شورای اسلامی در حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام	(اسماعیلی & منصوریان، ۱۳۹۱)
۱۳	نسبت سیاست‌های کلی نظام با احکام حکومتی در حقوق اساسی ایران	(اسماعیلی & طحان-نظیف، ۱۳۹۱)

۲. روش‌شناسی پژوهش

یکی از روش‌های ساده و کارآمد متن‌پژوهی و سیاست‌پژوهی، تحلیل مضمون است

که براساس آن داده‌های متن کاهش یافته و بخش‌بندی، مقوله‌بندی و تلخیص می‌شوند و سپس به‌گونه‌ای بازسازی می‌شوند که مفاهیم مهم موجود در درون مجموعه‌ای از داده‌ها استخراج شود. تحلیل مضمون اساساً یک روش توصیفی است که جستجوی الگوهای موجود در درون متن را تسهیل می‌کند. تحلیل مضمون غالباً به عنوان یک چتر در نظر گرفته می‌شود که ذیل آن به‌جای یک مکتب، مکاتب مختلفی وجود دارد (شیخ‌زاده، ۱۳۹۹). زیر چتر تحلیل مضمون سه مکتب کدگذاری پایا^۱، کتابچه کد^۲ و تحلیل مضمون بازتابی^۳ قرار دارد و ذیل هر یک از این مکاتب یک یا چند رویکرد وجود دارد (Braun & Clarke, 2006).

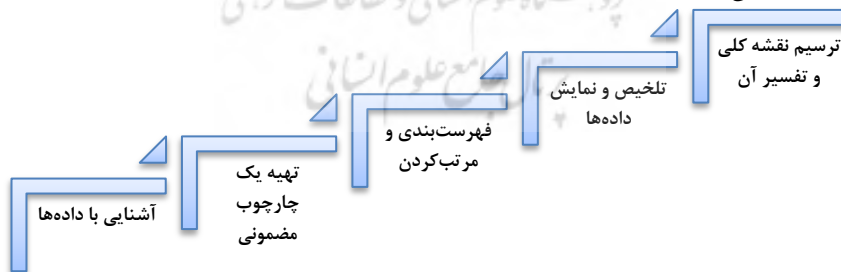
مکتب کتابچه کد بسیاری از رویکردهای تحلیل مضمون از قبیل تحلیل چارچوب^۴ (Ritchie & Lewis, 2003) قالب مضامین^۵ (King & Brooks, 2018)، تحلیل ماتریس^۶ (Cassell & Bishop, 2019) و شبکه مضامین^۷ (Attride-Stirling, 2001) را در بر می‌گیرد. این مکتب، تحلیل مضمون در موقعیتی بین تحلیل مضمون کدگذاری پایا و تحلیل مضمون بازتابی قرار می‌گیرد و به لحاظ رویکرد ساختارمند به کدگذاری با تحلیل مضمون کدگذاری پایا (البته غالباً با استفاده از معیارهای پایایی کدگذاری) اشتراک دارد و از فلسفه اساسی و کیفی کلان تحلیل مضمون بازتابی نیز بهره می‌گیرد. در تحلیل مضمون کتابچه کد، برخی مضامین (اگرچه همه آنها) قبل از تحلیل کامل، تعیین می‌شوند و مضامین به عنوان خلاصه‌های موضوعی شناخته می‌شوند (Braun & Clarke, 2006).

در این تحقیق، برای تحلیل مضامین راهبردی در سیاست‌های کلی نظام از مکتب کتابچه کد و رویکرد چارچوب مضمون استفاده شد که در ادامه به اختصار معرفی

-
1. Coding reliability TA
  2. Codebook TA
  3. reflexive TA
  4. Thematic Framework Analysis
  5. Template Analysis
  6. Matrix Analysis
  7. Network Analysis

می‌شود. تحلیل چارچوب مضمون، رویکردی است برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی که ساختاری نظام مند برای مدیریت تحلیل و شناسایی مضامین خصوصاً در حجم زیادی از داده‌های متنی در اختیار پژوهشگران قرار می‌دهد (Hackett & Strickland, 2018). آن رویکرد در دهه ۱۹۸۰ توسط اسپنسر و ریتچی در شورای ملی تحقیقات اجتماعی انگلستان برای استفاده در پژوهش‌های سیاست‌گذاری و تدوین خط‌مشی مطرح شد که به یک رویکرد نظام مند کاملاً ساختارمند برای تحلیل داده‌های کیفی نیاز دارند (Spencer, Ritchie, & Lewis, 2003). یکی از نقاط قوت رویکرد چارچوب مضمون این است که کدگذاری و فهرست‌بندی داده‌ها به پژوهشگر امکان می‌دهد تا با نگاهی از بالا به پایین هم به مضامین نوظهور (تحلیل مضمون) و هم به هریک از موردها (تحلیل موردی) توجه کند که می‌تواند منجر به شناسایی الگوهای معانی در داده‌ها شود. (Gale, Heath, & Cameron, 2013)

همان‌طور که در نمودار ۱ نشان داده شده است، چارچوب مضمون شامل پنج مرحله مرتبط باهم می‌باشد که مسیر روشنی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از جمع‌آوری اولیه داده‌ها و مدیریت آن تا تدوین گزارش توصیفی را پیش روی پژوهشگران قرار می‌دهد (Smith & Firth, 2011). مرحله اصلی این رویکرد تهیه یک چارچوب مضمونی در خصوص موضوع تحقیق است. این چارچوب مضمونی به پژوهشگر کمک می‌کند تا داده‌های مرتبط با مضامین، مفاهیم و مقوله‌ها را کدگذاری، طبقه‌بندی و سازمان‌دهی کند. (Spencer L., Ritchie, O'Connor, Morrell, & Ormston, 2014)

نمودار ۱. مراحل رویکرد چارچوب مضمون (Hackett & Strickland, 2018)

1. Thematic Framework

۳. مراحل اجرای پژوهش

۳-۱. مطالعه و آشنایی با متن سیاست‌های کلی

در گام اول، پس از شناسایی و انتخاب سیاست‌های کلی نظام، متن آنها از سایت دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام دریافت و مطالعه شد. به هنگام مطالعه متن، برخی از ایده‌ها و الگوهای مرتبط با اهداف پژوهش شناسایی شد. جامعه آماری در این پژوهش ۵۵ عنوان سیاست کلی نظام است که در سایت دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام منتشر شده است. در بررسی اولیه مشخص شد که ۷ مورد از این عناوین، تصویب شده ولی ابلاغ نشده است، ۴ مورد مربوط به برنامه‌های توسعه دوم تا پنجم کشور است که منقضی شده‌اند، ۳ مورد به دلیل طبقه‌بندی سری در دسترس نیستند و ۲ مورد نیز به صورت ناقص بارگذاری شده است. لذا از ۵۵ سیاست مذکور، ۱۸ مورد در این تحقیق استفاده نشده است. عناوین ۳۷ سیاست کلی مصوب و ابلاغ شده که در این تحقیق مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند، به ترتیب شماره و تاریخ تصویب و بارگذاری در سایت دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام، در جدول ۴ ذکر شده است.

جدول ۴. عناوین سیاست‌های کلی نظام به کاررفته در تحقیق (محقق)

ردیف و کد	عنوان سیاست	سال تصویب
۰۲: ۱	سیاست‌های کلی نظام در بخش شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای	۱۳۷۷
۰۳: ۲	سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی	۱۳۷۷
۰۴: ۳	سیاست‌های کلی نظام در بخش امنیت اقتصادی	۱۳۷۷
۰۶: ۴	سیاست‌های کلی نظام در بخش منابع طبیعی	۱۳۷۸
۰۷: ۵	سیاست‌های کلی نظام در بخش منابع آب	۱۳۷۸
۰۸: ۶	سیاست‌های کلی نظام در بخش معدن	۱۳۷۸
۱۰: ۷	سیاست‌های کلی نظام در بخش حمل‌ونقل	۱۳۷۹
۱۱: ۸	سیاست‌های کلی نظام در بخش امنیت قضایی	۱۳۷۹
۱۴: ۹	سیاست‌های کلی نظام در بخش شهرسازی	۱۳۸۱
۱۵: ۱۰	سیاست‌های کلی نظام در بخش مسکن	۱۳۸۱
۱۷: ۱۱	چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی	۱۳۸۲
۲۱: ۱۲	سیاست‌های کلی نظام در خصوص اصل ۴۴ قانون اساسی	۱۳۸۳
۲۴: ۱۳	سیاست‌های کلی نظام برای پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه	۱۳۸۴
۲۵: ۱۴	سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی	۱۳۸۴
۲۶: ۱۵	سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت	۱۳۸۴
۲۹: ۱۶	سیاست‌های کلی نظام برای ترویج و تحکیم فرهنگ ایثار و جهاد و ساماندهی امور ایثارگران	۱۳۸۵
۳۰: ۱۷	سیاست‌های کلی بند «ج» اصل چهل و چهار قانون اساسی	۱۳۸۵

۱۳۸۵	سیاست‌های کلی نظام در خصوص مبارزه با موادمخدر	۳۱ : ۱۸
۱۳۸۶	سیاست‌های کلی پدافند غیرعامل کشور	۳۳ : ۱۹
۱۳۸۸	سیاست‌های کلی قضایی پنج‌ساله	۳۶ : ۲۰
۱۳۸۹	سیاست‌های کلی نظام اداری	۳۷ : ۲۱
۱۳۸۹	سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف	۳۸ : ۲۲
۱۳۸۹	سیاست‌های کلی در بخش امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات	۳۹ : ۲۳
۱۳۹۰	سیاست‌های کلی نظام در اشتغال	۴۰ : ۲۴
۱۳۹۰	سیاست‌های کلی آمایش سرزمین	۴۱ : ۲۵
۱۳۹۰	سیاست‌های کلی نظام در خصوص خودکفایی دفاعی و امنیتی	۴۲ : ۲۶
۱۳۹۱	سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی	۴۳ : ۲۷
۱۳۹۲	سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور	۴۴ : ۲۸
۱۳۹۲	سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی	۴۵ : ۲۹
۱۳۹۳	سیاست‌های کلی سلامت	۴۷ : ۳۰
۱۳۹۳	سیاست‌های کلی جمعیت	۴۸ : ۳۱
۱۳۹۳	سیاست‌های کلی علم و فناوری	۴۹ : ۳۲
۱۳۹۴	سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه	۵۰ : ۳۳
۱۳۹۴	سیاست‌های کلی محیط‌زیست	۵۱ : ۳۴
۱۳۹۵	سیاست‌های کلی خانواده	۵۲ : ۳۵
۱۳۹۵	سیاست‌های کلی انتخابات	۵۳ : ۳۶
۱۳۹۸	سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری	۵۴ : ۳۷

۳-۲. تهیه چارچوب مضمونی

پس از مطالعه متن سیاست‌های کلی نظام و آشناسدن پژوهشگران با عناوین و محتوای سیاست‌ها، یک فهرست اولیه از ایده‌های موجود در سیاست‌ها و نکات جالب در آن‌ها تهیه شد. با استفاده از این فهرست، ایده‌ها و پیشنهادها و پیشینه تحقیق و با توجه به ادبیات مدیریت راهبردی، یک چارچوب مضمونی اولیه طراحی شد (جدول ۵) و چارچوب کدگذاری و حد و مرز آن کاملاً مشخص و تعریف شد به گونه‌ای که قابل تغییر یا تکراری نباشند. کدگذاری نخست به صورت دستی و سپس از طریق نرم‌افزار تحلیل کیفی Nvivo 12 انجام شد.

جدول ۵. چارچوب مضمون اولیه برای شروع کدگذاری و شناسایی مضامین راهبردی (محقق)

مضمون فراگیر	مضمون سازمان‌دهنده	تعریف
ماهیت راهبردی	هدف راهبردی	قصد و غایت و هدف بلندمدت را نشان می‌دهد.
	راهبرد	راه رسیدن به هدف راهبردی را نشان می‌دهد.
	تاکتیک	اقدام اجرایی و برنامه عملیاتی مرتبط با راهبرد است.
موضوع اصلی	قانون	به جنبه قانونی یا حقوقی مرتبط با هر راهبرد اشاره دارد.
	اقتصاد	به مسائل و موضوعات و بخش‌های اقتصادی می‌پردازد.
	فرهنگ	به مسائل و موضوعات فرهنگی و اجتماعی می‌پردازد.
	سیاست	به مسائل و موضوعات سیاسی و اداری می‌پردازد.

به مسائل و موضوعات علم و فناوری می‌پردازد.	علم و فناوری	
به مسائل و موضوعات فضای مجازی می‌پردازد.	فضای مجازی	
به موضوعات منابع طبیعی و محیط‌زیست می‌پردازد.	منابع طبیعی و محیط‌زیست	
به مسائل و موضوعات نظامی و امنیتی می‌پردازد.	نظامی و امنیتی	
به دنبال شناخت و حل مسئله جاری است.	شناسایی و حل مسئله	رویکرد غالب
به دنبال بهره‌گیری از یک فرصت در آینده است.	بهره‌گیری از فرصت	
به دنبال پیشگیری از وقوع بحران و حل آن است.	پیشگیری و حل بحران	

۳-۳. کدگذاری و شناسایی مضامین

در این گام فهرستی طولانی از کدهای مختلف در مجموعه سیاست‌ها شناسایی شد. سپس کدهای مختلف بر اساس چارچوب مضامین مرتب شدند و همه داده‌های کدگذاری شده مرتبط با هریک از مضامین، شناسایی و گردآوری شدند. سیاست‌هایی که دربرگیرنده کدهایی چون «صیانت»، «برای»، «دستیابی» و «به‌منظور» بودند در مضمون هدف راهبردی؛ سیاست‌هایی که دربرگیرنده کدهایی چون «حمایت»، «جلوگیری»، «افزایش» و «گسترش» بودند در مضمون راهبردی؛ سیاست‌هایی که دربرگیرنده کدهایی چون «ایجاد»، «توسعه»، «اقدام»، «بهره‌برداری»، «افزایش»، «بهره‌برداری»، «شناسایی»، «اصلاح»، «استقرار» و «تدوین» بودند در صورتی که با واژه‌های الزام‌آور و تعهدآور همراه بودند در مضمون قانون و در غیر این صورت در مضمون تاکتیک دسته‌بندی شدند. الگوی پیشنهادی پژوهش جهت کدگذاری سیاست‌ها پس از چندین بار بازخوانی سیاست‌ها به شرح جدول ۶ است.

جدول ۶. راهنمای کدگذاری سیاست‌های مرتبط با چارچوب ماهیت مضمون راهبردی (محقق)

ماهیت راهبردی	کد موجود در سیاست
هدف راهبردی	صیانت، برای، به‌منظور و دستیابی
راهبرد	حمایت، جلوگیری، افزایش، گسترش و ارتقا
تاکتیک	ایجاد، توسعه، اقدام، بهره‌برداری، شناسایی، اصلاح، استقرار و تدوین
قانون	الزام، مجوز، منع، ممنوع، مجاز و تنقیح

۴-۳. تلخیص و نمایش داده‌ها

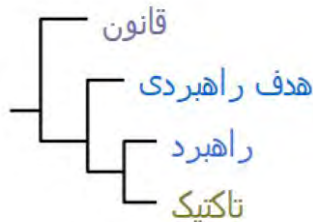
در این مرحله پس از کدگذاری سیاست‌ها طی سه مرحله مجزا با استفاده از چارچوب مضامین ماهیت راهبردی، موضوع اصلی و رویکرد غالب، نسبت به تهیه گزارش و خروجی‌های تحلیلی متناسب با اهداف پژوهش اقدام شد. قابلیت‌های خوب جستجو و تلخیص و نمایش که در نرم‌افزار تحلیل کیفی NVivo 12 تعبیه

شده است، در این مرحله بسیار مؤثر و مفید بود.

۳-۵. ترسیم نقشه کلی و تحلیل داده‌ها

در این مرحله مضامین پیشنهادی برای تحلیل سیاست‌ها تعریف و تعدیل و سیاست‌ها براساس آن‌ها تحلیل شد. خروجی‌های تحلیلی از نرم‌افزار تحلیل کیفی NVivo 12 استخراج و با استفاده از نرم‌افزار اکسل و ورد نسبت به تحلیل بیشتر داده‌ها و ترسیم نقشه کلی حاکم بر سیاست‌ها و تهیه جداول اقدام شد. سپس مجموعه کاملی از مضامین نهایی فراهم شد و تحلیل و تدوین گزارش نهایی صورت گرفت.

در این پژوهش برای تضمین پایایی، نتایج کدگذاری توسط دو پژوهشگر صورت پذیرفت در صورتی که در فرایند تحقیق کیفی، کلیه اجزا و عناصر تحقیق در ارتباط با یکدیگر قرار داشته و به صورت دقیق و عمیق اجرا شوند، فرایند تحقیق کیفی از اعتبار برخوردار خواهد بود که در تحقیق حاضر از این رویکرد جهت اثبات اعتبار فرایند تحقیق بهره گرفته شده است. برای اعتبار و روایی پژوهش نیز ضمن پایبندی به مبانی نظری مدیریت راهبردی، تحلیل خوشه‌ای مضامین نیز روایی طرح و کدگذاری را نشان می‌دهد. در نمودار ۲ تحلیل خوشه‌ای مضامین ماهیت راهبردی سیاست‌های کلی نظام به تصویر کشیده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، نتیجه تحلیل نیز مؤید چارچوب مضمون است و رعایت آن در کدگذاری و انجام تحلیل را تایید می‌کند. قانون ماهیتا با سه نوع مضمون هدف راهبردی، راهبرد و تاکتیک متفاوت است که در خروجی حاصل از نرم‌افزار نیز قابل مشاهده است. همچنین به لحاظ اولویت و اهمیت، به ترتیب ماهیت هدف راهبردی، راهبرد و تاکتیک قرار دارند.

نمودار ۲. تحلیل خوشه‌ای مضمون ماهیت راهبردی سیاست‌های کلی نظام (خروجی نرم‌افزار NVivo 12)

۴. تجزیه و تحلیل داده‌ها

با توجه به اهداف تحقیق، نتایج تحلیل داده‌ها در سه بخش ارائه می‌شود. نتیجه بررسی و تحلیل سیاست‌های کلی در چارچوب ماهیت راهبردی، موضوع اصلی و رویکرد حاکم بر آنها ارائه می‌شود.

۴-۱. تحلیل سیاست‌های کلی بر اساس ماهیت راهبردی

در این بخش، سیاست‌های کلی نظام بر اساس ماهیت راهبردی به چهار دسته هدف راهبردی، راهبرد، تاکتیک و قانون دسته‌بندی شده‌اند. نکته‌ی قابل توجه آن است که مضمون یک سیاست ممکن است در خصوص موضوعی خاص هدف راهبردی باشد ولی در موضوعی دیگر راهبرد یا سایر مضامین راهبردی باشد، دلیل این امر را می‌توان در تعاریف عملیاتی آن جستجو کرد. به عبارتی، در هر محور موضوعی هدف راهبردی، قصد و غایت و مقصود بلندمدت در سیاست‌ها را نشان می‌دهد؛ راهبرد نحوه تحقق هدف راهبردی را تبیین می‌کند؛ تاکتیک نحوه دستیابی به راهبرد و قانون نحوه تحقق تاکتیک را نشان می‌دهد (دیوید، ۱۳۹۸).

در جدول ۷ فراوانی مضامین راهبردی هریک از سیاست‌های کلی نظام بر اساس ماهیت آن‌ها ارائه شده است.

جدول ۷. فراوانی مضامین ماهیت راهبردی به تفکیک هریک از سیاست‌های کلی (محقق)

کد و عنوان سیاست کلی نظام	فراوانی مضمون		
	هدف راهبردی	راهبرد	تاکتیک
۰۲- سیاست‌های کلی نظام در بخش شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای	۴	۶	۲
۰۳- سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی	۴	۱۲	۰
۰۴- سیاست‌های کلی نظام در بخش امنیت اقتصادی	۱	۲	۲
۰۶- سیاست‌های کلی نظام در بخش منابع طبیعی	۲	۳	۴
۰۷- سیاست‌های کلی نظام در بخش منابع آب	۱	۵	۴
۰۸- سیاست‌های کلی نظام در بخش معدن	۲	۸	۶
۱۰- سیاست‌های کلی نظام در بخش حمل‌ونقل	۲	۱۰	۴
۱۱- سیاست‌های کلی نظام در بخش امنیت قضایی	۲	۷	۱۲
۱۴- سیاست‌های کلی نظام در بخش شهرسازی	۵	۱۰	۴
۱۵- سیاست‌های کلی نظام در بخش مسکن	۵	۸	۳
۱۷- چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی	۱۰	۸	۱
۲۱- سیاست‌های کلی نظام در خصوص اصل ۴۴ قانون اساسی	۱۰	۲۵	۱۱
۲۴- سیاست‌های کلی نظام برای پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه	۳	۱۱	۱۹

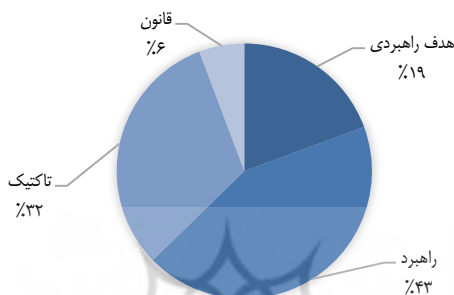
قانون	فراوانی مضمون			کد و عنوان سیاست کلی نظام
	تاکتیک	راهبرد	هدف راهبردی	
۰	۹	۱۴	۶	۲۵- سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی
۱	۴	۱۶	۸	۲۶- سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت
۱	۸	۷	۵	۲۹- سیاست‌های کلی نظام برای ترویج و تحکیم فرهنگ ایثار و جهاد و ساماندهی امور ایثارگران
۵	۳	۵	۹	۳۰- سیاست‌های کلی بند «ج» اصل چهل و چهار قانون اساسی
۱	۹	۱۳	۵	۳۱- سیاست‌های کلی نظام در خصوص مبارزه با موادمخدر
۲	۸	۷	۲	۳۳- سیاست‌های کلی پدافند غیرعامل کشور
۱	۸	۱۲	۴	۳۶- سیاست‌های کلی قضایی پنج‌ساله
۳	۱۱	۲۴	۴	۳۷- سیاست‌های کلی نظام اداری
۲	۲۳	۲۸	۶	۳۸- سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف
۲	۳	۷	۸	۳۹- سیاست‌های کلی در بخش امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات
۱	۷	۱۶	۳	۴۰- سیاست‌های کلی نظام در اشتغال
۰	۱۹	۳۷	۱۲	۴۱- سیاست‌های کلی آمایش سرزمین
۱	۴	۸	۳	۴۲- سیاست‌های کلی نظام در خصوص خودکفایی دفاعی و امنیتی
۳	۱۲	۳۶	۷	۴۳- سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه‌ی ایرانی
۳	۲۴	۳۱	۱۳	۴۴- سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور
۴	۲۳	۴۸	۲۷	۴۵- سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی
۳	۲۴	۲۲	۱۷	۴۷- سیاست‌های کلی سلامت
۲	۹	۱۸	۶	۴۸- سیاست‌های کلی جمعیت
۰	۱۳	۳۲	۱۱	۴۹- سیاست‌های کلی علم و فناوری
۳	۵۴	۶۵	۳۹	۵۰- سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه
۳	۱۹	۱۹	۵	۵۱- سیاست‌های کلی محیط‌زیست
۲	۱۹	۱۴	۷	۵۲- سیاست‌های کلی خانواده
۵	۲۴	۸	۹	۵۳- سیاست‌های کلی انتخابات
۳	۲۵	۱۰	۷	۵۴- سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری

با توجه به نتایج تحلیل که در جدول ۸ آمده است، در ۳۷ عنوان سیاست کلی، ۱۴۱۳ کد در خصوص ماهیت راهبردی سیاست‌های کلی وجود داشته است. در اکثر قریب به اتفاق سیاست‌ها، چهار مضمون راهبردی وجود دارد.

جدول ۸. فراوانی مضامین ماهیت راهبردی به تفکیک تعداد عنوان و کد سیاست (محقق)

نوع مضمون	عنوان مضمون	تعداد منبع (سیاست)	تعداد کد
مضمون فراگیر	ماهیت راهبردی	۳۷	۱۴۱۳
	هدف راهبردی	۳۷	۲۷۴
	راهبرد	۳۷	۶۱۲
مضمون سازمان‌دهنده	تاکتیک	۳۶	۴۴۶
	قانون	۲۷	۸۱

همان‌طور که در نمودار ۳ مشاهده می‌شود، ماهیت ۱۹ درصد از محتوای سیاست‌های کلی، هدف راهبردی است؛ ماهیت ۴۳ درصد از سیاست‌ها، راهبرد و ماهیت ۳۲ درصد از آنها تاکتیک و ۶ درصد نیز قانون است. به عبارتی ماهیت حدود ۶۰ درصد از سیاست‌های کلی نظام، راهبرد و هدف راهبردی است و ماهیت ۴۰ درصد از آن‌ها تاکتیک و قانون است.

نمودار ۳. درصد فراوانی مضامین ماهیت راهبردی در سیاست‌های کلی نظام (محقق)

۲-۴. تحلیل سیاست‌های کلی بر اساس موضوع سیاست

در این بخش موضوعات سیاست‌های کلی بر اساس عنوان و محتوای سیاست‌های کلی نظام انتخاب، تفکیک و تحلیل شده است. این موضوعات در برخی موارد خیلی عام و فراگیر و در برخی موارد دقیق‌تر شناسایی شده است. به عنوان مثال در موضوع اقتصاد، سیاست‌ها ابتدا در دو دسته مضمون سازمان‌دهنده مسائل اقتصادی و بخش‌های اقتصادی و سپس در قالب مضامین پایه و فرعی سازماندهی شده‌اند. البته امکان بررسی دقیق‌تر و جزئی‌تر موضوعات نیز وجود دارد که خارج از قلمروی این پژوهش است. نتیجه تحلیل موضوعی سیاست‌های کلی در جدول ۹ ارائه شده است؛ روبروی هر موضوع، تعداد سیاست کلی و همچنین تعداد کد سیاستی مرتبط با آن موضوع درج شده است. به عنوان مثال موضوع برق در ۵ عنوان سیاست و در ۸ کد سیاستی مطرح و بررسی شده است. همچنین در ۵ عنوان سیاست کلی و در حدود ۳۳ کد سیاستی به موضوع فضای مجازی پرداخته

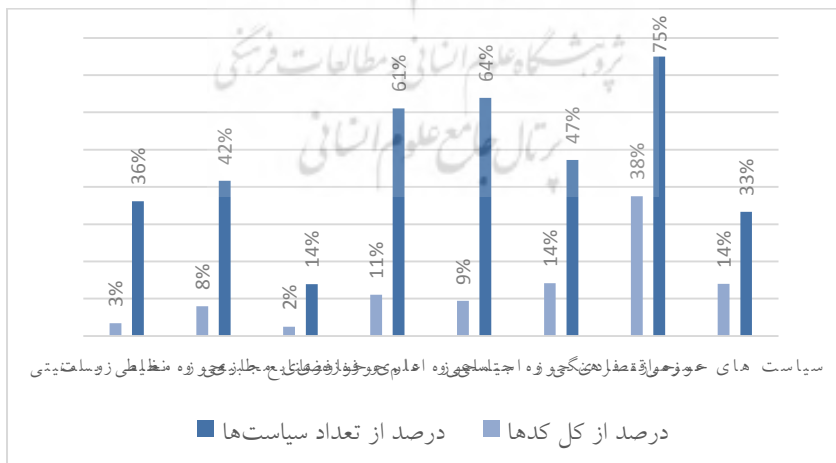
شده است. همان‌طور که در جدول ۹ مشاهده می‌شود، سیاست‌های کلی بر حسب شباهت موضوعی در یک طبقه قرار می‌گیرند. به عنوان مثال در موضوع فضای مجازی، دو سیاست کلی ابلاغ شده است: یکی شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای و دیگری امنیت فضای تبادل اطلاعات.

جدول ۹. تعداد کد احصاشده در هر موضوع سیاست (محقق)

موضوع سیاست کلی	تعداد سیاست مرتبط	تعداد کد مرتبط
سیاست‌های کلی نظام	۳۶	۱۳۲۲
چشم‌انداز ۲۰ ساله	۹	۲۱
برنامه ششم توسعه	۳	۱۱۰
سیاست‌های کلی در حوزه اقتصاد	۲۷	۴۹۶
الف) سیاست‌های کلی در حوزه مسائل اقتصادی	۲۳	۳۱۲
اقتصاد مقاومتی	۲	۵۵
اصل ۴۴ و خصوصی‌سازی	۸	۹۹
اصلاح الگوی مصرف	۱۱	۵۴
اشتغال	۱۱	۳۰
تولید ملی	۸	۴۵
امنیت اقتصادی	۱	۵
ب) سیاست‌های کلی در حوزه بخش‌های مختلف اقتصادی	۱۹	۱۸۴
بخش انرژی	۹	۵۷
نفت و گاز و پتروشیمی	۷	۳۱
برق	۵	۸
انرژی‌های نو	۱	۴
بخش صنعت	۲	۲۷
بخش معدن	۲	۶
بخش کشاورزی	۴	۲۰
بخش منابع آب	۱۰	۲۵
بخش حمل‌ونقل	۴	۲۲
بخش شهرسازی	۳	۱۴
بخش مسکن	۲	۱۱
سیاست‌های کلی در حوزه فرهنگی و اجتماعی	۱۷	۱۸۷
جمعیت	۴	۲۰
خانواده	۲	۲۷
بخش سلامت	۱۱	۶۸
مبارزه با موادمخدر	۲	۱۹
ترویج فرهنگ ایثار و شهادت	۲	۱۴
بخش قضایی	۸	۳۲
بخش امنیت قضایی	۱	۱۸
سیاست‌های کلی در حوزه سیاسی و اداری	۲۳	۱۲۵
امور سیاست خارجی	۲۱	۷۲
نظام اداری	۲	۲۸
انتخابات	۱	۲۵

موضوع سیاست کلی	تعداد سیاست مرتبط	تعداد کد مرتبط
سیاست‌های کلی در حوزه علم و فناوری	۲۲	۱۴۶
تحول در نظام آموزش و پرورش	۳	۴۳
علم و فناوری	۲۲	۹۶
سیاست‌های کلی در حوزه فضای مجازی	۵	۳۳
شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای	۱	۷
امنیت فضای تبادل اطلاعات	۱	۱۴
سیاست‌های کلی در حوزه منابع طبیعی و محیط‌زیست	۱۵	۱۰۵
آمایش سرزمین	۶	۴۲
بخش منابع طبیعی	۴	۷
محیط‌زیست	۷	۲۸
سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه	۵	۲۸
سیاست‌های کلی در حوزه نظامی و امنیتی	۱۳	۴۵
پدافند غیرعامل	۳	۱۶
خودکفایی دفاعی و امنیتی	۱۱	۲۷

در نمودار ۴ سهم مضامین موضوعی به تفکیک درصد از کل سیاست‌ها و درصد از کدهای سیاستی ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، مهم‌ترین موضوعاتی که در تعداد بیشتری از سیاست‌های کلی نظام به آنها پرداخته شده است، به ترتیب فراوانی در حوزه اقتصادی، سیاسی و اداری و علم و فناوری است. همچنین بیشترین درصد از کل کدهای سیاستی به ترتیب به حوزه‌های اقتصادی، عمومی، فرهنگی و اجتماعی و علم و فناوری اختصاص داشته است.

نمودار ۴. سهم موضوعات مختلف به تفکیک تعداد سیاست‌های کلی و کدهای سیاستی مرتبط (محقق)

۴-۳. تحلیل سیاست‌های کلی بر اساس رویکرد غالب

رویکرد کلی هر سیاست کلی نظام می‌تواند در ابعاد ملی و فراملی به قصد حل «مسئله‌ای فرابخشی»، یا پایان بخشیدن به «بحران منفردی» و یا برای بهره‌برداری از کشف «فرصتی» راهبردی (خواه به‌واسطه فرصت‌یابی و خواه به‌واسطه فرصت‌سازی) باشد. در جدول ۱۰، طبقه‌بندی سیاست‌های کلی نظام بر حسب رویکرد کلی حاکم بر هر سیاست نشان داده شده است.

جدول ۱۰. طبقه‌بندی سیاست‌های کلی نظام به تفکیک رویکرد غالب هر سیاست (محقق)

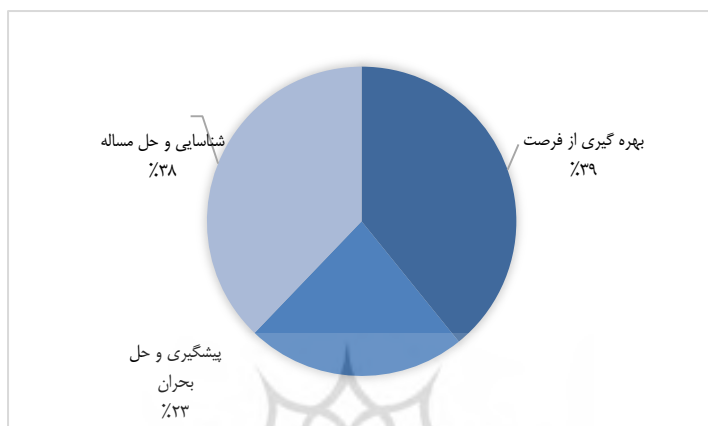
شناسایی و حل مسئله	پیشگیری و حل بحران	بهره‌گیری از فرصت
چشم‌انداز ۲۰ ساله برنامه ششم توسعه تولید ملی بخش انرژی بخش حمل‌ونقل نظام اداری آمایش سرزمین نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی	اقتصاد مقاومتی اصلاح الگوی مصرف اشتغال بخش امنیت اقتصادی برق بخش منابع آب بخش شهرسازی بخش مسکن جمعیت خانواده بخش سلامت مبارزه با مواد مخدر بخش قضایی بخش امنیت قضایی تحول در نظام آموزش و پرورش امنیت فضای تبادل اطلاعات بخش منابع طبیعی محیط زیست سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه پدافند غیرعامل خودکفایی دفاعی و امنیتی	اصل ۴۴ و خصوصی‌سازی نفت و گاز و پتروشیمی انرژی‌های نو بخش صنعت بخش معدن بخش کشاورزی ترویج فرهنگ ایثار و شهادت امور سیاست خارجی انتخابات علم و فناوری شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای

در جدول ۱۱ محتوای سیاست‌های کلی بر اساس رویکرد غالب آنها در ۳ بخش «شناسایی و حل مساله»، «بهره‌گیری از فرصت» و «پیشگیری و حل بحران» به تفکیک تعداد سیاست و کد سیاستی مرتبط ارائه شده است.

جدول ۱۱. فراوانی سیاست‌ها و کدهای سیاستی مرتبط با مضامین سه رویکرد غالب (محقق)

رویکرد غالب سیاست	تعداد سیاست مرتبط	تعداد کد مرتبط
شناسایی و حل مساله	۲۸	۱۹۴
بهره‌گیری از فرصت	۲۹	۱۲۸
پیشگیری و حل بحران	۱۷	۴۰

در نمودار ۵ رویکرد کلان حاکم بر سیاست‌های کلی نظام به صورت درصدی از کدهای سیاستی مرتبط نشان داده شده است. در ۸۰ درصد کدهای سیاستی، رویکرد حاکم، شناسایی و حل مسئله و بهره‌گیری از فرصت‌ها بوده است.

نمودار ۵. سهم هر یک از رویکردهای غالب از کدهای سیاستی مرتبط (محقق)

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

هدف از انجام این پژوهش، استخراج مضامین راهبردی، موضوعی و رویکردی حاکم بر سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران بوده است. بدین‌منظور ۳۷ مورد از سیاست‌های ابلاغی چندین بار بازخوانی شدند. سپس مضامین مورد توجه در سیاست‌ها با توجه به چارچوب مضمون تحقیق احصا شد. در همین راستا سیاست‌هایی که دربرگیرنده کدهایی چون صیانت، برای، دستیابی و به منظور بودند در مضمون هدف راهبردی قرار گرفتند؛ سیاست‌هایی که دربرگیرنده کدهایی چون حمایت، جلوگیری، افزایش، گسترش بودند در مضمون راهبرد گنجانده شدند؛ سیاست‌هایی که دربرگیرنده کدهایی چون ایجاد، توسعه، اقدام، بهره‌برداری، افزایش، شناسایی، اصلاح، استقرار و تدوین بودند در صورتی که با واژه‌های الزام‌آور و تعهدآور همراه بودند در مضمون قانون و در غیر این صورت در مضمون تاکتیک دسته‌بندی شدند. در مجموع ۱۴۱۳ کد از سیاست‌ها استخراج شد که در قالب ماهیت‌های هدف راهبردی، راهبردی، تاکتیک و قانون دسته‌بندی

شد. ۱۹ درصد از سیاست‌ها هدف راهبردی، ۴۳ درصد راهبردی، ۳۲ درصد تاکتیک و تنها ۶ درصد از سیاست‌ها ماهیت قانونی دارند.

تحلیل سیاست‌ها بر اساس چارچوب موضوعی نشان می‌دهد که موضوعات مورد تاکید در سیاست‌های کلی نظام به ترتیب بیشترین کد سیاستی مرتبط عبارتند از: اقتصادی، عمومی، فرهنگی و اجتماعی، علم و فناوری، سیاسی و اداری، منابع طبیعی و محیط زیست. موضوعات نظامی و امنیتی و فضای مجازی نیز کمترین حجم از سیاست‌های کلی نظام را به خود اختصاص داده‌اند.

همچنین سیاست‌ها بر اساس سه رویکرد غالب مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج تحلیل براساس چارچوب رویکرد نشان می‌دهد از مجموع ۳۶۲ کد احصاشده در سیاست‌ها، رویکرد بهره‌گیری از فرصت در ۲۸ عنوان سیاست و ۱۹۸ کد مشاهده شد. رویکرد شناسایی و حل مساله نیز در ۲۹ سیاست و ۱۲۸ کد وجود داشته است. رویکرد پیشگیری و حل بحران نیز در ۱۷ عنوان سیاست و ۴۰ کد مشهود بوده است. پس از بررسی سیاست‌های ابلاغی و تحلیل مضامین آنها، پیشنهاداتی به شرح زیر ارائه می‌شود:

بایستی در تدوین سیاست‌ها ابتدا اهداف راهبردی مورد توجه قرار گیرد. هدف از ابلاغ هر سیاست، تحقق اهدافی دوربرد است که از آن با عنوان اهداف راهبردی یاد می‌شود. به عبارتی بایستی این اطمینان حاصل شود که در صورت اجرای تاکتیک‌ها و راهبردها و در صورت در نظر گرفتن قوانینی تعهدآور و دارای ضمانت اجرایی برای آن، اهداف راهبردی در بلندمدت تحقق یابد. در صورتی که به نظر می‌رسد میان اهداف راهبردی و سطوح دیگر برنامه‌ها (راهبردها، تاکتیک‌ها و قوانین) شکاف مشهودی وجود دارد.

سیاست‌های ابلاغی از منظر ماهیتی در زمره اسناد بالادستی برای سازمان‌ها و نهادهای فعال در کشور قرار می‌گیرند. از این منظر به نظر بایستی تعداد تاکتیک‌ها و قوانین به نسبت تعداد اهداف راهبردی و راهبردهای مورد اشاره در متن سیاست بسیار کمتر باشد. این در حالی است که این نسبت در اکثر سیاست‌های موضوعی ابلاغ‌شده مشاهده نمی‌شود. در برخی سیاست‌های ابلاغی تعداد راهبردها و

تاکتیک‌ها مساوی یا تقریباً مساوی است، مانند: سیاست اطلاع‌رسانی رایانه‌ای (راهبرد: ۶، تاکتیک: ۶)، سیاست‌های ابلاغی حوزه محیط‌زیست (راهبرد: ۱۹، تاکتیک: ۱۹)، سیاست‌های ابلاغی حوزه الگوی مصرف (راهبرد: ۲۸، تاکتیک: ۲۳) و سیاست‌های ابلاغی حوزه آب (راهبرد: ۵، تاکتیک: ۴). در برخی از سیاست‌های ابلاغی نیز تعداد تاکتیک‌ها بیشتر از تعداد راهبردهاست که نیازمند بازنگری است، مانند: سیاست‌های حوزه قضایی (راهبرد: ۷، تاکتیک: ۱۲)، سیاست‌های حوزه حوادث طبیعی و غیرمترقبه (راهبرد: ۱۱، تاکتیک: ۱۹)، سیاست‌های حوزه ایثارگران (راهبرد: ۷، تاکتیک: ۸)، سیاست‌های حوزه پدافند غیرعامل (راهبرد: ۷، تاکتیک: ۸) و سیاست‌های حوزه قانون‌گذاری (راهبرد: ۱۰، تاکتیک: ۲۵).

در تحلیل چارچوب مضامین راهبردی، متونی که از نظر ماهیتی تعهدآور بودند و ضمانت اجرایی داشتند در زمره قوانین دسته‌بندی شدند. نکته قابل‌تأمل وجود تاکتیک‌ها و حتی قوانینی است که برای تحقق اهداف راهبردی لازم‌الاجرا بوده اما فاقد ضمانت اجرایی هستند. به نظر می‌رسد پیش از ابلاغ «سیاست‌های ابلاغی» بایستی با متخصصان حوزه حقوقی و متصدیان امر در حوزه قضا مشورت صورت گیرد.

با توجه به اینکه تاکتیک‌ها و قوانین، ماهیتی کوتاه‌مدت دارند باید تاکنون اقدامات لازم در زمینه اجرا و پیاده‌سازی آنها صورت گرفته باشد، لذا به راحتی می‌توان میزان تحقق آنها را رصد کرده و در صورت تحقق آنها، نسبت به بازنگری در سیاست‌های کلی با توجه به اهداف راهبردی و راهبردها اقدام کرد. همچنین می‌توان با تحلیل عمیق میان‌سیاستی و درون‌سیاستی، درک بهتری از موضوعات مختلف به دست آورد و نسبت به جمع و هم‌راستا کردن سیاست‌ها و بازنگری آنها با توجه به موضوعات اقدام کرد.

سپاسگزاری

این مطالعه در قالب طرح تحقیقاتی با عنوان «استخراج مضامین اصلی و الگوی حاکم بر سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران ابلاغی مقام معظم رهبری» طی قراردادی پژوهشی میان دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام و دانشگاه بجنورد انجام شد که نویسندگان از حمایت‌های آنان تشکر می‌کنند.

منابع

- اسماعیلی، م؛ & طحان-نظیف، ه. (۱۳۹۱). نسبت سیاست‌های کلی نظام با احکام حکومتی در حقوق اساسی ایران. پژوهشنامه حقوق اسلامی، شماره ۳۵، ۷۳-۹۴.
- اسماعیلی، م؛ & منصوریان، م. (۱۳۹۱). درآمدی بر نقش مجلس شورای اسلامی در حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام. فصلنامه دانش حقوق عمومی، شماره ۲، ۱-۲۲.
- اسماعیلی، م؛ & بالایی، ح. (۱۳۹۴). الگوی راهبردی تأمین امنیت ملی در سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران. آفاق امنیت، شماره ۲۷، ۵-۳۸.
- اشتریان، ک. (۱۳۸۹). ملاحظاتی در باب «سیاست‌های کلی نظام» و توصیه‌های سیاستی برای نظام سیاست‌گذاری در جمهوری اسلامی ایران. مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی (۴۰)، ۱-۲۰.
- اصلی‌پور، ح؛ & شریف‌زاده، ف. (۱۳۹۴). راهبرد سیاست‌گذاری زیستمحیطی کشور در بستر نظریات متعارف تصمیم‌گیری عمومی. مجلس و راهبرد، ۲۲(۸۳)، ۲۴۵-۲۷۲.
- انصاری، م. (۱۳۸۵). جایگاه سیاست‌های کلی در نظام قانونگذاری ایران. مجموعه مقالات همایش یکصدمین سال قانونگذاری، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس.
- بروجردی، ا. (۱۳۹۴). سهم سیاست‌های فرهنگی - اجتماعی در سیاست‌های کلی نظام، اسناد بالادستی و قوانین برنامه در جمهوری اسلامی ایران. جامعه‌پژوهی فرهنگی، شماره ۳، ۱-۱۹.
- بیابانی، ا؛ & پهلوان‌زاده، ف. (۱۳۹۸). آسیب‌شناسی جایگاه ایران در رتبه‌بندی جهانی شاخص انجام کسب‌وکار در راستای سیاست‌های کلی نظام. سیاست‌های راهبردی و کلان، شماره ۲۸، ۸۱-۱۰۰.
- حاجی علی‌خمسه، م. (۱۳۹۹). امکان‌سنجی نسخ قوانین و مقررات توسط سیاست‌های کلی نظام. پژوهشنامه حقوق اسلامی، شماره ۵۱، ۲۹۰-۲۶۷.
- حسینی مهر، س. ص. (۱۳۸۹). توسعه شهری بر مبنای پتانسیل‌های اقتصادی با رویکرد سیاست‌های کلی نظام مطالعه موردی: شهرستان آستارا. جغرافیای سرزمین، شماره ۲۸، ۵۱-۶۴.

- داناوی فرد، ح. (۱۳۸۸). روش‌شناسی تدوین خط‌مشی ملی کارآفرینی کشور: چارچوبی مفهومی. توسعه کارآفرینی، ۱۲۵-۱۵۵.
- دهکردی، ع؛ & پالوج، م. (۱۳۹۲). رتبه‌بندی راهکارها و ابزارهای نیازسنجی در تدوین سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران. مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی، شماره ۱۱، ۱۱۰-۱۱۴.
- دیوید، ف. آ. (۱۳۹۸). مدیریت استراتژیک، ترجمه علی پارسائیان و سید محمد اعرابی. انتشارات دفتر نشر پژوهش‌های فرهنگی.
- رشیدزاده، ف. ا؛ & عزیززاده، م. (۱۳۹۴). دکترین، اهداف و سیاست‌های امنیت نظامی ج.ا.ا براساس گفتمان ولایت فقیه، قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام. امنیت ملی، شماره ۱۶، ۱۷۳-۲۰۴.
- شریعتی، م. (۱۳۸۰). بررسی فقهی و حقوقی مجمع تشخیص مصلحت نظام. قم: بوستان کتاب قم.
- شریف‌زاده، ف؛ & معدنی، ج. (۱۳۹۴). مفاهیم اساسی و پیشرفته در خط‌مشی‌گذاری عمومی. تهران: نشر واژگان.
- شیخ‌زاده، م. (۱۳۹۹). تحلیل مضمون: رویکردی نوین در پژوهش‌های کیفی مدیریت و مطالعات میان‌رشته‌ای. نخستین همایش ملی رویکردهای نوین مدیریت در مطالعات میان‌رشته‌ای، دانشگاه گنبدکاووس، گنبد، ایران.
- شیرزاد، ا. (۱۳۹۵). بررسی جایگاه سیاست‌های کلی نظام در دادرسی اداری. سیاست‌های راهبردی و کلان، شماره ۱۴، ۱۲۱-۱۲۹.
- طحان‌نظیف، ه؛ & بکشلو، ر. (۱۳۹۹). بررسی و تحلیل گستره و قلمرو نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی نظام. سیاست‌گذاری عمومی، شماره ۱، 309-326.
- طهماسبی، سیامک، اصلی‌پور، حسین، فرتوک‌زاده، حمیدرضا، بوشهری، علیرضا. (۱۳۹۶). مقاله پژوهشی: سیاست‌گذاری صنعتی جهت ارتقای قابلیت‌های صنایع دفاعی راهبردی. فصلنامه علمی راهبرد دفاعی، ۲ (۱۵)، ۱۹۹-۱۶۵.
- علوی، س. (۱۳۹۵). ارزیابی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر مبنای سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلی نظام (۱۳۸۸-۱۳۸۴). سیاست‌های راهبرد و کلان، دوره ۴، شماره ۱۴۳، ۱۵-۱۶۳.
- غلامی، ع؛ & بهادری جهرمی، ع. (۱۳۹۲). مفهوم، ماهیت و نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی نظام. دانش حقوق عمومی، ۲ (۲۳)، ۷۲-۵۱.
- فتاحی، ع؛ & اصلانی، ف. (۱۳۹۹). تحلیل نقاط ابهام نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی نظام در فرایند تقنین. سیاست‌گذاری عمومی، شماره ۱، 309-326.
- قربی، س. م؛ & جعفری، ع. ا. (۱۳۹۵). منابع قدرت نرم در سیاست‌های کلی نظام؛ موردکاوی سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران. راهبرد اجتماعی فرهنگی، شماره ۱۹، ۷-۴۴.
- کعبی، ع؛ & فتاحی زفرقندی، ع. (۱۳۹۵). سیاست‌های کلی نظام؛ راهکار ارتقای نظام

- قانونگذاری در نظام جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه دانش حقوق عمومی، ۵ (۱۵)، ۱۲۲-۱۲۹.
- موسی‌زاده، ا. (۱۳۸۷). تاملی در مفهوم، ماهیت و جایگاه حقوقی سیاست‌های کلی نظام. حقوق اسلامی، شماره ۱۷، ۲۳-۴۱.
- نیکویه، م؛ فضلی، ص؛ درویشی سه تالانی، ف؛ & کشاورز ترک، ع. ا. (۱۳۹۸). چارچوب یکپارچه ارزیابی آینده‌محور سیاست‌های کلی نظام ابلاغی مقام معظم رهبری مدظله‌العالی با رویکرد مدیریت پروژه. مطالعات راهبردی بسیج، ۲۲(۸۲)، ۳۳-۶۲.
- Anderson, J. (2014). *Public policymaking: Cengage Learning*. Houghton Mifflin College Div; 2nd edition.
- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative Research*, 1(3), 385-405.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Cassell, C., & Bishop, V. (2019). Qualitative Data Analysis: Exploring Themes, Metaphors and Stories. *European Management Review*, 16(1), 195-207.
- Dye, T. (2013). *Understanding public policy*. Boston: Pearson.
- Gale, N., Heath, G., & Cameron, E. (2013). Using the framework method for the analysis of qualitative data in multidisciplinary health research. *BMC Medical Research Methodology*, 13(1), 117-121.
- Howlett, M., & Ramesh, M. (2002). The policy effects of internationalization: A subsystem adjustment analysis of policy change. *Journal of Comparative Policy Analysis*, 4(1), 31-50.
- Jenkins, W. (1978). *Policy analysis: a political and organisational perspective*. London: Government and administration series (Oxford).
- Ritchie, J., & Lewis, J. (2003). *Qualitative research practice: a guide for social science students and researchers*. London, Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications.
- Smith, J., & Firth, J. (2011). Qualitative data analysis: the framework approach. *Nurse Researcher*, 18(2), 52-62.
- Spencer, L., Ritchie, J., O'Connor, W., Morrell, G., & Ormston, R. (2014). Analysis in practice. In J. Ritchie & J. Lewis (Eds.), *Qualitative research practice. A guide for social science students and researchers* (2nd Ed.). London: SAGE.
- Spencer, L., Ritchie, L., & Lewis, J. (2003). *Quality in Qualitative Evaluation: A Framework for Assessing Research Evidence*. London: The Cabinet Office .

References

- Alavi, S. (2016). Evaluation of the Islamic Republic of Iran's Foreign Policy Based on the 20-years Perspective Document and General Politics. (1384-1388). *Journal of the Macro and Strategic Policies*, 4(15), 143-163. [In Persian]
- Anderson, J. (2014). *Public policymaking*: Cengage Learning. Houghton Mifflin College Div; 2nd edition.
- Ashtarian, K. (2010). Grand Policies and Philosophical Foundation of Political Regime. *Law & Political science*, 40(1), 1-22. [In Persian]
- Aslipour, H., Sharifzadeh, F. (2015). Environmental Policy Making Strategy in the Context of Public Decision Making Conventional Theories. *Majlis and Rahbord*, 22(83), 245-272. [In Persian]
- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative Research*, 1(3), 385-405.
- Biabani, E., pahlevanzadeh, F. (2020). The Pathology of Iran's Position in Global Doing Business Ranking According to General Policies. *Journal of the Macro and Strategic Policies*, 7(28), 81-100. [In Persian]
- Bouroojerdi, A. (2015). The share of cultural-social policies in general policies of government as well as official documents and rules of Iran. *Sociological Cultural Studies*, 6(3), 1-19. [In Persian]
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Cassell, C., & Bishop, V. (2019). Qualitative Data Analysis: Exploring Themes, Metaphors and Stories. *European Management Review*, 16(1), 195-207.
- Danaei Fard, H. (2010). Methodology for Formulating the National Entrepreneurship Policy of the Country: a Conceptual Framework. *Journal of Entrepreneurship Development*, 2(4), 125-155. [In Persian]
- Dye, T. (2013). *Understanding public policy*. Boston: Pearson.
- Esmaili, M., Mansourian, M. (2013). An Introduction to the Role of Iran's Islamic Parliament in the Proper Execution of the General Policies. *Public Law Knowledge Quarterly*, 1(2), 1-22. [In Persian]
- Esmaili, M., Tahan Nazif, H. (2012). Relation of the General Policies of the System with the Privileged Commandments of the Islamic Ruler in the Constitution of Iran. *Islamic Law Research Journal*, 13(35), 73-94. [In Persian]

Persian]

- Fattahi Zafrqandi, A., Aslani, F. (2020). Analysis of the Ambiguity Points in Supervising the Implementation of General Policies of the System in the Legislative Process. *Public Law Knowledge Quarterly*, 8(26), 89-110. [In Persian]
- Gale, N., Heath, G., & Cameron, E. (2013). Using the framework method for the analysis of qualitative data in multidisciplinary health research. *BMC Medical Research Methodology*, 13(1), 117-121.
- Gholami, A., Bahadori Jahromi, A. (2013). Meaning, Nature and Supervision of the Implementation of General Policies of Government. *Public Law Knowledge Quarterly*, 2(3), 51-72. [In Persian]
- Hackett, A., & Strickland, K. (2018). Using the Framework Approach to Analyse Qualitative Data: a Worked Example. *Nurse Researcher*, 23-48.
- Haji Ali Khamseh, M. (2020). A Study on The Feasibility of Abrogated Rules and Regulations by The Means of The General Policies of Iran's Political System. *Islamic Law Research Journal*, 21(51), 267-290. [In Persian]
- Hassanimehr, S. (2010). Urban Development on the Economic Potential with the Overall Policy Approach (Case Study: Astara City). *Territory*, 7(28), 51-64. [In Persian]
- Howlett, M., & Ramesh, M. (2002). The policy effects of internationalization: A subsystem adjustment analysis of policy change. *Journal of Comparative Policy Analysis*, 4(1), 31-50.
- Howlett, M., & Ramesh, M. (2002). The policy effects of internationalization: A subsystem adjustment analysis of policy change. *Journal of Comparative Policy Analysis*, 4(1), 31-50.
- Ismaili, Mohsen, Balaei, Hamid, (2015). Strategic model of national security in the general policies of the Islamic Republic of Iran. *Scientific Journal of Security Horizons*, 8(27), 5-38.
- Jenkins, W. (1978). *Policy analysis: a political and organisational perspective*. London: Government and administration series (Oxford).
- Kabi, A., Fattahi Zafarghandi, A. (2016). General Policies of the System; the Strategy of Promoting the Legislative System in the Islamic Republic of Iran. *Public Law Knowledge Quarterly*, 5(15), 99-122. [In Persian]
- King, N., & Brooks, J. (2018). Thematic Analysis in Organisational Research. In C. Cassell, A. L. Cunliffe, & G. Grandy (Eds.), *The SAGE handbook*

- of qualitative business and management research methods. Los Angeles, London, New Delhi: Singap.
- Mobini Dehkordi, Ali; Paluj, M. (2013). Ranking of Strategies and Needs Assessment Tools in Formulating the General Policies of the Islamic Republic of Iran. *Strategic Management Studies of National Defence Studies*, 2(11), 110-140. [In Persian]
- Musazadeh, E. (2008) Some Reflection on the Concept, Nature, and Legal Status of General Policies of the Regime. *Islamic Law*, No. 17. 151-178. [In Persian]
- Nikooye, M., Fazli, S., Darvishi SeTalani, F., Keshavarz Turk, E. (2019). Providing Integrated Future-Oriented Evaluation Framework for Iran Macro Policies of Supreme Leader with Project Management Approach. *Basij Strategic Studies*, 22(82), 33-62. [In Persian]
- Qarbi, Seyed Mohammad Javad; Jafari, A. A. (2016) Sources of Soft Power in the General Policies of the System; Case Study of the General Policies of the Sixth Development Plan of the Islamic Republic of Iran. *Socio-Cultural Research Journal of Rahbord*, No. 19, 7-44. [In Persian]
- RashidZadeh, F., Alizadeh, M. (2015). the Doctrine of the Islamic Republic of Iran's Military Security Objectives and Policies Based on Dialogue and The General Policies of the System of Velayat-E Faqih Constitution. *National Security*, 5(16), 167-197. [In Persian]
- Ritchie, J., & Lewis, J. (2003). *Qualitative research practice: a guide for social science students and researchers*. London, Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications.
- Shirzad, Omid (2016). Checking the Position of General Policies in Administrative Adjudication. *Journal of the Macro and Strategic Policies*, 4(14), 169-183. [In Persian]
- Smith, J., & Firth, J. (2011). *Qualitative data analysis: the framework approach*. *Nurse Researcher*, 18(2), 52-62.
- Spencer, L., Ritchie, J., O'Connor, W., Morrell, G., & Ormston, R. (2014). *Analysis in practice*. In J. Ritchie & J. Lewis (Eds.), *Qualitative research practice. A guide for social science students and researchers* (2nd Ed.). London: SAGE.
- Spencer, L., Ritchie, L., & Lewis, J. (2003). *Quality in Qualitative Evaluation: A Framework for Assessing Research Evidence*. London: The Cabinet Office.